

**ARCHIDIECEZJALNY KURS
NA CEREMONIARZA W ZGROMADZENIU
LITURGICZNYM**

MATERIAŁY DO EGZAMINU

WROCŁAW, A.D. 2022/2023

OBOWIĄZUJE RÓWNIEŻ MATERIAŁ Z KURSU NA LEKTORA!!!

PODSTAWOWE DOKUMENTY LITURGICZNE

KL – Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* soboru watykańskiego II

CLPB - Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów

OWMR – Ogólne wprowadzenie do mszału rzymskiego

OWLM – Wprowadzenie do drugiego wydania Lekcjonarza

OWLG – Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin

RS – Instrukcja Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Redemptionis Sacramentum* (łac. Sakrament Odkupienia)

MSZAŁ RZYMSKI

Przy odprawianiu Mszy św. używa się następujących ksiąg liturgicznych: **mszału, lekcjonarza, ewangeliarza.**

Mszał stanowi główną księgę zawierającą teksty stałe i zmienne Mszy św. oraz przepisy dotyczące Jej sprawowania.

RUBRYKI – wypisane kolorem czerwonym uwagi dotyczące sprawowania liturgii, działań celebransa i pełniących posługi liturgiczne, które nie są odczytywane podczas Mszy Świętej.

NIGRYKI – napisane kolorem czarnym teksty np. formularzy mszalnych, prefacji, modlitw, itp., które są czytane lub śpiewane podczas sprawowania Eucharystii.

Układ Mszału jest następujący:

1. Wstęp - Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego
 - Wprowadzenie do Kalendarza Rzymskiego
 - Kalendarz Rzymski
2. Teksty własne na poszczególne okresy roku kościelnego
3. Teksty stałe
4. Teksty własne o świętych
5. Teksty wspólne o świętych
6. Teksty mszy wotywnych
7. Msze w różnych potrzebach
8. Msze za zmarłych

STRUKTURA MSZY ŚWIĘTEJ

OBRZĘDY WSTĘPNE

- Procesja wejścia
- Pozdrowienie ołtarza (skołon, ucałowanie, okadzenie)
- Znak krzyża i pozdrowienie ludu
- Wprowadzenie do liturgii dnia
- Akt pokuty
- Aklamacja: *Kyrie (Panie zmiłuj się nad nami)*

Hymn: Gloria – Chwała na wysokości Bogu (w niedzielę [poza Adwentem i Wielkim Postem], święta i uroczystości)

- Kolekta (Oracja)

LITURGIA SŁOWA

- Czytanie I
- Psalm responsoryjny
- Czytanie II (w niedzielę i uroczystości)
- Sekwencja
 - 1) Uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego – Niech w święto radosne (obowiązkowa, w oktawie dowolna)
 - 2) Uroczystość Zesłania Ducha Świętego – Przybądź Duchu Święty (obowiązkowa)
 - 3) Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa – Chwal Syjonie Zbawiciela (dowolna)
 - 4) Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Bolesnej – Stała Matka boleściwa (dowolna)
- Śpiew przed Ewangelią (Alleluja lub w Wilkim Poście Chwała Tobie)
- Ewangelia
- Homilia
- Credo – Wyznanie wiary (w niedziele i uroczystości)
- Modlitwa powszechna
-

LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

- Przygotowanie darów
- **MODLITWA EUCHARYSTYCZNA**
 - Dialog przed prefacją
 - Prefacja
 - Sanctus (aklamacja „Święty”)
 - Postsanctus i Wspomnienie tajemnicy dnia
 - Epikleza -
 - Opowiadanie o ustanowieniu i konsekracja
 - Aklamacja po przeistoczeniu
 - Anamneza
 - Modlitwa ofiarnicza i Modlitwy wstawiennicze
 - Doksologia
- Obrzędy Komunii
 - Modlitwa Pańska
 - Embolizm
 - Obrzęd pokoju
 - Łamanie chleba i zmieszanie postaci
 - Komunia św.
 - Uwielbienie i modlitwa po Komunii

OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA

- *Ogłoszenia*
- Pozdrowienie i błogosławieństwo
- Rozesłanie

1. OBRZĘDY WSTĘPNE

Procesja wejścia - Kapłan wraz z asystą winni przejść przynajmniej przez część kościoła, niejako "wyjść od ludu", aby wierni lepiej identyfikowali się z rzeczywistością, dziejącą się w prezbiterium. W uroczystej procesji niesie się krzyż (symbol dzieła zbawienia Chrystusa), świece, kadzidło (znak czci i uwielbienia), Ewangeliarz. Kroczeniu ku ołtarzowi towarzyszy śpiew wspólnoty (wyraźny znak jedności) lub chóru. Gdy nie wykonuje się śpiewu na wejście, należy odczytać antyfonę umieszczoną w formularzu mszalnym. Czyni to ktoś z wiernych (lektor) lub sam kapłan.

Pozdrowienie ołtarza - cześć ołtarzowi składa kapłan wraz z asystą przez głęboki ukłon, chyba, że w jednej linii z ołtarzem jest tabernakulum - wtedy przykłęka się. Ponadto kapłan wraz z diakonem całują ołtarz (znak Chrystusa i miejsce Jego ofiary). Można także go okadzić. Po oddaniu czci ołtarzowi, kapłan wraz z asystą udaje się do miejsca przewodniczenia. Krzesło dla kapłana powinno być tak usytuowane, aby

wszyscy zebrani dobrze go widzieli i słyszeli.

Znak krzyża i pozdrowienie ludu - gdy skończy się śpiew na wejście wszyscy czynią znak krzyża. Następnie kapłan przez pozdrowienie oznajmia wspólnie obecność Pana. W Mszaie jest 5 różnych pozdrowień.

Wprowadzenie do liturgii dnia - po pozdrowieniu ludu kapłan lub komentator może w bardzo zwięzłych słowach wprowadzić wiernych w treść Mszy danego dnia. Nie jest ono konieczne, ale raczej dowolne. Jeżeli już się je stosuje, wtedy trzeba je starannie przemyśleć i przygotować na piśmie.

Akt pokuty - po wezwaniu kapłana: *Uznajmy przed Bogiem, że jesteśmy grzeszni, abyśmy mogli z czystym sercem złożyć Najświętszą Ofiarę*, wszyscy w milczeniu uznają swoją grzeszność.

Następnie wszyscy odmawiają **spowiedź powszechną (Confiteor)** - **pierwszą formę aktu pokuty**, albo następuje dialog: **Zmiłuj się nad nami, Panie ... (druga forma)**, albo tzw. **tropy - rozbudowane wezwania: Panie, który ... , zmiłuj się nad nami (trzecia forma)**. Kapłan kończy akt pokuty prosząc o odpuszczeniu grzechów. **Czwartą formą aktu pokuty jest aspersion** - pokropienie wodą święconą na pamiątkę chrztu, który także gładzi grzechy (tylko w niedzielę)

Kyrie - (Panie, zmiłuj się nad nami) gdy miał miejsce pierwszy lub drugi akt pokuty, wszyscy wzywają teraz Pana i błagają Go o miłosierdzie.

Gloria - (Chwała na wysokości Bogu) Jest to jeden z najstarszych (III w.) i czcigodnych hymnów liturgicznych, w którym Kościół zgromadzony w Duchu Świętym wysławia i błaga Ojca i Baranka. Hymn śpiewa się w niedziele, z wyjątkiem czasu Adwentu i Przygotowania Paschalnego, w uroczystości i święta oraz podczas obchodów mających szczególnie i bardziej uroczysty charakter.

Kolekta - (Oracja, modlitwa dnia) Kapłan wzywa lud do modlitwy; wszyscy razem z kapłanem trwają przez chwilę w milczeniu, aby uświadomić sobie, że stoją w obecności Boga i by w modlitwie osobistej wypowiedzieć swoje prośby. Po czym kapłan odmawia modlitwę, którą zwykle nazywa się "kolektą". Lud, łącząc się z prośbą i wyrażając na nią zgodę, przez akłamację "Amen" (tłum.: *niech tak się stanie*) sprawia, że staje się ona jego modlitwą" (OWMR 32).

2. LITURGIA SŁOWA BOŻEGO

Czytania biblijne (lekcje) poza Ewangelią – jedno lub dwa czytania. W niedziele są trzy komplety czytań (lata A, B, C), a w dni powszednie w ciągu roku dwa pierwsze czytania (lata I, II).

Śpiewy międzylekcyjne (psalm, sekwencja, werset przed Ewangelią - akłamacja „Alleluja” lub „Chwała Tobie”)

Psalm responsoryjny jest integralną częścią Liturgii Słowa. Nie można go zatem opuścić, skrócić. Jest on zawsze związany z czytaniem., na które niejako stanowi odpowiedź. Wykonuje się go z ambony. Głównie w okresie wielkanocnym można też stosować **psalmy allelujacyjne** (których refrenem jest „Alleluja”) o specjalnej melodii.

Sekwencja - jest uroczystym śpiewem, w którym głosi się tajemnicę danego dnia. Obecnie obowiązują dwie: *Niech w święto radosne* na Zmartwychwstanie (można je także wykonywać w oktawie) oraz *Przybądź Duchu Święty* na Zesłanie Ducha Świętego. Są jeszcze dwie sekwencje dowolne: *Chwal Syjonie* na Boże Ciało i *Stała Matka Bolesciwa* na wspomnienie Matki Bożej Bolesnej.

Akłamacja przed Ewangelią – werset przed Ewangelią wraz z Alleluja (tłum.: Chwała Panu) zawiera główną myśl Ewangelii. Alleluja należy zawsze śpiewać, w przeciwnym razie można je opuścić.

Ewangelia - ponieważ zawiera słowa samego Chrystusa, jest szczytem całej Liturgii Słowa. Należy się jej najwyższy szacunek i honory. Wyrazem tego jest błogosławieństwo diakona lub modlitwa kapłana przed czytaniem Ewangelii, akłamacje, cześć przez znak krzyża, okadzenie, towarzyszenie świec. Podczas gdy czytań biblijnych słucha się na siedząco, to w czasie czytania Ewangelii tradycyjnie się stoi. Postawa ta

oznacza szacunek, cześć i gotowość do czynu.

Homilia - (kazanie) Zachęca do przyjęcia usłyszanego słowa i stosowania go w praktyce. Przez nazwę homilii należy rozumieć wyjaśnienie tekstu świętego albo jakiś pogląd na czytania Pisma Świętego, albo inny tekst wyjęty z części stałych czy zmiennych Mszy św. danego dnia, mający na względzie albo tajemnicę, o której się odprawia, albo specjalną korzyść słuchających.

Credo - (Wyznanie wiary, Wierzę) - Wyznanie wiary powinien odmawiać kapłan wspólnie z ludem w niedziele i uroczystości; można je odmawiać także podczas obchodów mający szczególny i bardziej uroczysty charakter. Na słowa: "I za sprawą Ducha Świętego ... i stał się człowiekiem" wszyscy się pochylają, a w Narodzenie i Zwiastowanie Pańskie przyklękają.

Modlitwa powszechna - (modlitwa wiernych) - kończy liturgię słowa Bożego. Min. 4 wazwania, max. 6

Z reguły należy zanosić prośby w następującej kolejności:

- w potrzebach Kościoła,
- za władzę państwową i o zbawienie całego świata,
- za tych, którzy znajdują się w trudnościach życiowych,
- za wspólnotę miejscową.

Do kapłana odprawiającego należy kierowanie modlitwą powszechną. Kapłan rozpoczyna ją wezwaniem do wspólnego błagania i kończy modlitwą końcową. Intencje podaje diakon, kantor, lektor lub ktoś inny. Wszyscy zaś modlą się w milczeniu lub wypowiadając odpowiednią aklamację.

3. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

Przygotowanie darów – Przygotowanie darów ofiarnych rozpoczyna się od przygotowania ołtarza, który jest miejscem sprawowania liturgii eucharystycznej. Rozkłada się na nim korporał, puryfikaterz, kielich i mszał. Następnie przynosi się dary ofiarne. Zaleca się procesie z darami, aby wierni sami przynieśli je do ołtarza. Jeśli nie śpiewa się pieśni, celebrans głośno odmawia modlitwy ofiarnicze nad darami, a wierni uczestniczą w nich wykonując aklamację: "Błogosławiony jesteś Boże, teraz i na wieki".

Umycie rąk (lavabo) – W pierwszych wiekach w tej procesji niesiono także inne dary potrzebne do życia wspólnoty i dla ubogich. Stąd pojawiła się potrzeba umycia rąk kapłana, który osobiście odbierał te dary. Lavabo wyraża obecnie pokorę i niegodność kapłana (grzesznego człowieka) do sprawowania Ofiary Chrystusa. Dary złożone na ołtarzu można okadzić. Po okadzeniu darów i ołtarza można okadzić również kapłana i lud.

Ukoronowaniem przygotowania darów jest modlitwa nad darami

Modlitwa Eucharystyczna, skrót: ME – Jest szczytem Eucharystii, modlitwą przede wszystkim dziękczynną za dar odkupienia i miejscem przemiany darów w prawdziwe Ciało i Krew Pańską.

Dialog przed prefacją - rozpoczyna Modlitwę Eucharystyczną. Kapłan wzywa lud, by wznosił serca do Pana w modlitwie i dziękczynieniu oraz łączy lud ze sobą w modlitwie, którą w imieniu całej społeczności kieruje do Boga Ojca przez Jezusa Chrystusa. (Pan z wami, W górę serca, Dzięki składajmy...)

Prefacja - dziękczynieniem za całe dzieło zbawienia (bądź za jakiś element wspomniany szczególnie w danym dniu) i wysławianiem Boga Ojca. Prefacja zawsze zaczyna się podobnym wstępem ("Zaprawdę godne to i sprawiedliwe ..."), następnie jest ukazany motyw dziękczynienia i kończy się wezwaniem do wspólnego śpiewu z Kościołem zbawionych i aniołów.

Sanctus - (Święty) - jest śpiewem na cześć Boga całego zgromadzenia w łączności z mocami niebios.

Postsanctus i wspomnienie tajemnicy dnia - Postsanctus jest przejściem od aklamacji "Święty" do wspomnienia tajemnicy dnia lub też do epiklezy, gdy nie wspomina się tajemnicy dnia. Postsanctus nazywa się wielbieniem Boga Stwórcy. W II ME postsanctus brzmi: "Zaprawdę, święty jesteś, Boże, źródło wszelkiej świętości". Wspomnienie tajemnicy dnia zachodzi w niedziele i w niektóre uroczystości.

Epikleza - (*gr.* epikaleo = przyzywam, wołam) jest to prośba do Boga Ojca, aby zesłał Ducha Świętego, dla

przeistoczenia chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa. Podczas odmawiania epiklezy kapłan wyciąga ręce nad darami, a przy słowach „Ciałem i Krwią” robi nad nimi znak krzyża. Wszyscy wierni podczas epiklezy powinni już klęczeć.

Opowiadanie o ustanowieniu i konsekracja - (przeistoczenie) przez niezmiennie słowa i czynności Chrystusa spełnia się ta ofiara, którą On ustanowił na Ostatniej Wieczerzy, gdzie złożył w ofierze swoje Ciało i Krew pod postaciami chleba i wina i dał je na pokarm i napój Apostołom oraz polecił im nieustannie odnawiać to misterium. (Bierzcie i jedzcie.... Bierzcie i pijcie ...itd.)

Ukazanie Najświętszych Postaci to czas adoracji i czci, która może być okazywana także poprzez okadzenie i bicie w dzwony. Kapłan oddaje cześć obecnemu na ołtarzu Chrystusowi przez uklęknięcie.

Aklamacja po przeistoczeniu - po podniesieniu kapłan przyklęka (wierni wstają razem z nim) i rozpoczyna jedną z czterech aklamacji:

k: *Oto wielka tajemnica wiary.*

w: *Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie i oczekujemy Twego przyjścia w chwale.*

k: *Wielka jest tajemnica naszej wiary.*

w: *Ile razy ten chleb spożywamy i pijemy z tego kielicha, głosimy śmierć Twoją, Panie, oczekując Twego przyjścia w chwale.*

k: *Uwielbiamy tajemnicę wiary.*

w: *Panie, Ty nas wybawiłeś przez krzyż i zmartwychwstanie swoje, Ty jesteś Zbawicielem świata.*

k: *Tajemnica wiary.*

w: *Chrystus umarł, Chrystus zmartwychwstał, Chrystus powróci.*

Anamneza - (gr. anamnesis = czynić obecnym) jest modlitwą przywołującą, uobecniającą wydarzenia zbawcze Jezusa, Jego męki, śmierci, zmartwychwstania i wniebowstąpienia - tajemnicy odkupienia.

Modlitwa ofiarnicza i modlitwy wstawiennicze - modlitwa ofiarnicza mówi o złożeniu przez Kościół świętej Hostii - Chrystusa, który równocześnie jako najwyższy i jedyny Kapłan Nowego Przymierza sam siebie składa w ofierze. Kościół jako Jego Ciało mistyczne dołącza się do Jego ofiary.

Doksologia (gr. doksa = chwała, cześć) jest uroczystym uwielbieniem Boga w Trójcy Świętej, który jest Sprawcą i Celem wszystkiego:

Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie, Tobie, Boże, Ojczy wszechmogący, w jedności Ducha Świętego, wszelka cześć i chwała, przez wszystkie wieki wieków. Amen.

4. OBRZĘDY KOMUNII

Wezwanie do Modlitwy Pańskiej

W zależności od okresu roku liturgicznego:

- *Pouczeni przez Zbawiciela i posłuszni Jego słowom, ośmielamy się mówić.*
- *Módlmy się do Ojca niebieskiego, jak nas nauczył Jezus Chrystus.*
- *Otrzymaliśmy Ducha Świętego, który nas uczynił dziećmi Bożymi, dlatego ośmielamy się mówić.*
- *Syn Boży stał się człowiekiem, abyśmy mogli stać się dziećmi Bożymi, dlatego pełni wdzięczności ośmielamy się mówić.*

Modlitwa Pańska (Ojczy nasz) - rozpoczyna obrzędy przygotowawcze do Komunii świętej.

Embolizm - (od grec. embolismos = przydatek, dokładka) jest rozwinięciem ostatniej prośby Modlitwy Pańskiej. *Wybaw nas, Panie, od zła wszelkiego i obdarz nasze czasy pokojem. Wspomóż nas w swoim miłosierdziu, abyśmy zawsze wolni od grzechu i bezpieczni od wszelkiego zamętu, pełni nadziei oczekiwali przyjścia naszego Zbawiciela, Jezusa Chrystusa.* Lud kończy embolizm następującą doksologią: *Bo Twoje jest królestwo i potęga, i chwała na wieki.*

Wezwanie, Modlitwę Pańską, embolizm oraz doksologię odmawia się głośno, albo się śpiewa.

Obrzęd pokoju - również przygotowuje wiernych do przyjęcia Komunii św.

Modlitwa o pokój brzmi:

Panie Jezu Chryste, Ty powiedziałeś swoim Apostołom: Pokój wam zostawiam, pokój mój wam daję. Prosimy Cię, nie zważaj na grzechy nasze, lecz na wiarę swojego Kościoła i zgodnie z Twoją wolą napelniaj go pokojem i doprowadź do pełni jedności.

W modlitwie tej przewidziane są zmiany w niektórych okresach roku liturgicznego, a mianowicie w okresie Narodzenia Pańskiego, Wielkiego Postu, Wielkanocnym i w uroczystość Zesłania Ducha Świętego.

Zewnętrznym wyrazem zgody z bliźnim jest **znak pokoju**.

Łamanie chleba - jest wykonaniem czynów Chrystusa z Ostatniej Wieczerzy. Tam Chrystus łamał chleb i rozdawał uczniom. Łamanie chleba, obok znaczenia praktycznego, ma również znaczenie symboliczne. Oznacza mianowicie tę prawdę, że wielu pożywając z jednego chleba eucharystycznego, którym jest Chrystus, staje się z Nim jednym ciałem.

Obrzęd zmieszania postaci – celebrans po łamaniu Hostii, małą jej częśćkę wpuszcza do kielicha ze słowami:

Ciało i Krew naszego Pana Jezusa Chrystusa, które łączymy i będziemy przyjmować, niech nam pomogą osiągnąć życie wieczne.

W historii zmieszanie postaci eucharystycznych miało różną formę. W czasie odprawiania Mszy św. papież po łamaniu chleba, jedną częśćkę zostawiał do następnej Mszy św., podczas której wpuszczał ją do kielicha. Był to ryt zwany "Sancta", który symbolizował ciągłość Ofiary eucharystycznej. Ponadto po łamaniu chleba papież wysyłał diakonów do kościołów tytularnych w Rzymie, dając każdemu częśćkę chleba eucharystycznego. W kościołach tych celebransi w czasie Mszy św. odprawianych przez siebie wpuszczali do kielicha częśćkę Chleba konsekrowanego przez papieża. Obrzęd ten nazywał się "ritus fermenti" i symbolizował jedność Ofiary Chrystusa, uobecnianej w różnych miejscach.

Baranku Boży - (*Agnus Dei*) śpiewa się w czasie obrzędu łamania chleba. Śpiew ten mogą wykonywać wszyscy albo na przemian ze scholą lub kantorem. Śpiew ten powtarza się tak długo, jak długo trwa łamanie chleba eucharystycznego. Ostatnie wezwanie kończy się słowami: "obdarz nas pokojem".

Prywatne przygotowanie kapłana - Kapłan po cichu odmawia następującą apologię:

"Panie Jezu Chryste, Synu Boga żywego, Ty z woli Ojca, za współdziałaniem Ducha Świętego, przez swoją śmierć dałeś życie światu, wybaw mnie przez Najświętsze Ciało i Krew Twoją od wszystkich nieprawości moich i od wszelkiego zła; spraw także, abym zawsze zachowywał Twoje przykazania i nie dozwól mi nigdy odłączyć się od Ciebie."

Równocześnie lud w ciszy przygotowuje się do przyjęcia Komunii świętej.

Komunia święta - Kapłan bierze Hostię, ukazuje ją wiernym i zaprasza ich na ucztę Chrystusa, słowami biblijnymi:

Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata (J 1,29). Błogosławieni, którzy zostali wezwani na Jego ucztę (Ap 19,9).

Razem z ludem dodaje słowa ewangeliczne:

Panie, nie jestem godzien, abys przyszedł do mnie, ale powiedz tylko słowo, a będzie uzdrowiona dusza moja (Mt 8,8).

Kapłan po przyjęciu Eucharystii i krótkiej modlitwie, podaje Komunię św. poszczególnym wiernym ze słowami „Ciało Chrystusa”, na co każdy odpowiada „Amen”, wyznając wiarę w obecność Chrystusa w Eucharystii.

W Polsce decyzją Episkopatu Komunię św. podaje się na język (choć dopuszczona jest również tzw. komunია na rękę). Wierni przyjmują Komunię św. zasadniczo w pozycji klęczącej. Jeśli odbywa się procesja komunijna wówczas przed przyjęciem Komunii należy przyklęknąć lub wykonać ukłon.

Pod dwiema postaciami Komunię św. OWMR (nr 234) podaje 4 sposoby udzielania Komunii pod postacią wina:

- Picie wprost z kielicha,
- Zanurzenie Hostii w Krwi Pańskiej
- Picie za pomocą rurki (srebrnej)
- Posługując się łyżeczką (srebrną).

Jeżeli udziela się Komunii św. pod dwiema postaciami, przyjmujący Ją stoją.

Śpiew na Komunię wykonuje się przy jej udzielaniu. Jedność głosów wyraża duchowe zjednoczenie przyjmujących Komunię św. i ukazuje radość serc i braterski charakter procesji komunijnej. Jeśli nie śpiewa się na Komunię żadnych pieśni, wtedy trzeba odczytać z Mszału przed lub podczas Komunii św. (czyni to lektor lub kapłan) antyfonę na Komunię.

Dziękczynienie po Komunii św. jest wskazane i może odbywać się przez pewien czas. Może odbywać się w ciszy. Można także odśpiewać psalm lub hymn albo inny śpiew wielbiący lub dziękczynny. Celebrans w tym czasie może zająć swoje miejsce na krześle przy miejscu przewodniczenia.

Modlitwa po Komunii (Postcommunio)- ma charakter dziękczynny. Zawiera także prośbę o trwałe skutki przyjętego Sakramentu.

5. OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA

Ogłoszenia – mają swoje miejsce po modlitwie zamykającej obrzęd komunijnej.

Błogosławieństwo – może mieć zwykłą formę lub wzbogaconą modlitwą nad ludem lub formę uroczystego błogosławieństwa. Kapłan zwrócony do wiernych rozkłada ręce i mówi: "*Pan z wami*", na co lud odpowiada: "*I z duchem twoim*", po czym udziela błogosławieństwa: „*Niech was błogosławi Bóg wszechmogący, Ojciec i Syn, i Duch Święty*". Uroczyste błogosławieństwo rozpoczyna się od wezwania diakona lub kapłana: "Pochylcie głowy na błogosławieństwo". Następnie kapłan wyciąga ręce nad ludem i odmawia formuły błogosławieństwa, na które wszyscy odpowiadają "Amen". Istnieją formuły uroczystego błogosławieństwa na wszystkie okresy roku liturgicznego, a także na Msze obrzędowe i o Świętych Pańskich. Inną formą uroczystego błogosławieństwa jest modlitwa nad ludem. Są one również opracowane na cały rok liturgiczny, łącznie z kultem Świętych.

Rozesłanie „Idźcie w pokoju Chrystusa” jest wezwaniem do trwania w pokoju Chrystusa w swych codziennych zajęciach i do wychwalania i błogosławienia Pana. Gdy obecny jest diakon formuła rozesłania należy do niego. Następnie kapłan całuje ołtarz na znak szacunku. Potem wraz z ministrantami oddaje cześć ołtarzowi przez ukłon lub przez ukłęknięcie, jeżeli w prezbiterium znajduje się tabernakulum z Najświętszym Sakramentem. Następnie odchodzą do zakrystii.

!!! Gdy po Mszy św. następuje jakaś inna czynność liturgiczna (np. wystawienie Najświętszego Sakramentu), wówczas obrzędy zakończenia opuszcza się.

STRUKTURA MODLITWY POWSZECHNEJ

Modlitwa powszechna zawiera następujące części:

a) **Wstęp, czyli ogólne wezwanie do modlitwy**, wygłasza zawsze celebrans jako przewodniczący liturgicznego zgromadzenia

b) **Wezwania zapowiadające intencje modlitwy**, z zasady należą do diakona. W Mszach odprawianych bez diakona zadanie to można powierzyć odpowiednio przygotowanemu ministrantowi, komentatorowi, członkowi chóru albo jednemu z koncelebransów. Jeżeli nie ma nikogo odpowiedniego, wezwania może wykonywać sam celebrans.

c) **Odpowiedzi wiernych**, po każdym wezwaniu zgromadzenie wiernych wznosi do Boga modlitwę. Udział wiernych może się zaznaczyć w rozmaity sposób :

- Zgromadzenie odpowiada krótką aklamacją, taką samą w ramach jednej modlitwy powszechnej, np. „Wysłuchaj nas, Panie”.
- Zgromadzenie może również po każdym wezwaniu modlić się w milczeniu. Zgromadzenie wiernych musi jednak być należycie przygotowane do tego sposobu modlitwy.
- Wierni mogliby też odmawiać dłuższą formułę błagalną, aby jednak ta forma modlitwy nie była nużąca, trzeba zmieniać teksty odpowiedzi, a wierni musieliby je mieć w rękach. Dlatego ta forma nie nadaje się do masowego użytku.
- Można też łączyć drugą formę udziału wiernych z pierwszą. Po każdym wezwaniu następuje chwila milczenia, a po niej diakon lub ministrant przez krótkie wezwanie wywołuje odpowiedź wiernych. Takiej formy można używać w pewnych uroczystych okolicznościach.

d) **Modlitwa końcowa**, odmawia ją celebrans z rozłożonymi rękami. Lud opowiada „Amen”.

Każda modlitwa powszechna powinna zawierać cztery serie próśb :

I. W potrzebach całego Kościoła,

np. za papieża, biskupów i duszpasterzy, za misje, o zjednoczenie chrześcijan, o powołania itp.

II. W potrzebach narodu i całego świata,

np. o pokój, za kierujących państwem, o dobre zbiory itp.

III. Za tych, którzy cierpią moralnie lub fizycznie,

np. za prześladowanych, chorych, konających itp.

IV. Za zgromadzonych i w potrzebach miejscowej społeczności,

np. ochrzczonych, przystępujących do bierzmowania, za misje parafialne itp.

Z każdej serii należy podać przynajmniej jedną intencję.

Jeżeli Msza ma charakter wotywny, np. przy bierzmowaniu, zawarciu małżeństwa, pogrzebie, należy szerzej uwzględnić intencje okolicznościowe, lecz nigdy nie należy całkowicie opuszczać intencji ogólnych. Intencje okolicznościowe można wysunąć na czoło, a potem wymienić powszechne.

ILOŚĆ WEZWAŃ

Zasadniczo należy podać przynajmniej jedną intencję z każdej serii, a zatem **przynajmniej cztery**. W czasie Mszy niedzielnej i świątecznej wolno podać **najwyżej sześć** wezwań. W wyjątkowych okolicznościach ilość wezwań może być większa. Należy jednak pamiętać, że zbyt wielka ilość wezwań nuży wiernych i utrudnia im świadomy udział w modlitwie powszechnej.

GESTY

Gesty i postawy ciała zarówno kapłana, diakona i usługujących, jak i ludu winny zmierzać do tego, by cała celebrowana odznaczała się pięknem i szlachetną prostotą, aby w pełni przejrzyste było znaczenie jej poszczególnych części, zaś uczestnictwo wszystkich stawało się łatwiejsze. Zachowanie przez wszystkich uczestników jednolitych postaw ciała jest znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty

zgromadzonych na sprawowanie świętej liturgii: wyrażają one, bowiem i kształtują duchowe przeżycia uczestniczących.

Gesty rąk

Są w liturgii bardzo często stosowane. Szczególne znaczenie ma rozłożenie, złożenie i nałożenie rąk.

Rozłożenie

Gest lekko podniesionych rąk utrzymało się przy odmawianiu względnie śpiewaniu modlitw celebransa. Należą tu: oracja (kolekta), modlitwa nad darami, Modlitwa Eucharystyczna, Ojciec nasz i modlitwa po komunii.

Gest ten oznacza, iż adresatem tych modlitw jest Pan Bóg. Wyciągnięcie rąk w kierunku ze słowami pozdrowienia, przypomina obecność Pana w zgromadzeniu liturgicznym.

Składanie rąk

Zwyczaj składania rąk z wyprostowanymi palcami sięga średniowiecza. Obrzęd ten wszedł do święceń kapłańskich, gdzie nowo wyświęcony kapłan swoje złożone ręce wkłada w ręce biskupa, przyrzekając mu i jego następcom posłuszeństwo i szacunek.

W liturgii Mszy Świętej kapłan trzyma ręce złożone podczas procesji do ołtarza, podczas aktu pokutnego, Chwała na wysokości Bogu, wyznania wiary.

Składanie rąk przy modlitwie symbolizuje wzniesienie duszy do Boga i oddanie Mu się z wiarą. Jest znakiem poddania się Jego woli jako najwyższemu Panu.

Nałożenie rąk

Należy do najstarszych gestów w liturgii. Sięga czasów Chrystusa, który wielokrotnie nakładał ręce na dzieci lub chorych. Znaczenie gestu nałożenia rąk zależy od obrzędu, w którym się go stosuje.

Podczas Mszy świętej wyciąga się ręce nad darami ofiarnymi podczas odmawiania modlitwy kierowanej do Boga, aby zesłał Ducha Świętego dla przemiany chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa (epikleza).

Bicie się w pierś

W liturgii bicie się w piersi było stosowane tam, gdzie tekst mówił o pokucie. Wskazuje ono na serce jako ośrodek życia i siedlisko uczuć, uważane za źródło grzechu.

Obmycie rąk

Jest dawnym gestem sięgającym początków chrześcijaństwa. Celebrans po przyjęciu darów ofiarnych musiał obmyć ręce, zanim przystąpił do dalszego sprawowania Najświętszej Ofiary. Obrzęd ten traktowany był jako zabieg konieczny, higieniczny, z czasem nabrał sensu symbolicznego.

Znak krzyża

Jest najczęściej spotykanym znakiem w liturgii, jak i poza nią. Przypomina dzieło odkupienia dokonane przez Chrystusa na krzyżu. Jest symbolem wiary i źródłem łask.

Wykonujemy go:

- Na początku Mszy Świętej
- Po aspersji (pokropienie wodą)
- Po błogosławieństwie Ewangeliarzem przez biskupa
- Podczas błogosławieństwa na zakończenie Mszy Świętej

Mały znak krzyża

Wyraża gotowość do rozumienia, głoszenia i realizowania Słowa Bożego w swoim życiu.

Jest znakiem przyjęcia Ewangelii całym sobą.

Wykonujemy go na początku proklamacji Ewangelii.

Pochylenie głowy

Czyni się, wymawiając imię Jezusa, Maryi Panny, Trójcy Świętej lub patrona, na którego cześć sprawuje się Mszę Świętą.

Pochylenie ciała

Czyni się przed ołtarzem, na którym nie ma Najświętszego Sakramentu.

Czyni się w czasie wyznania wiary od słów „i za sprawą Ducha Świętego (...)” do „(...) stał się człowiekiem”.

Znak, pocałunek pokoju

Jest symbolem wzajemnej miłości i pokoju.

Wykonujemy go po wezwaniu celebransa, lub usługującego diakona “przekażcie sobie znak pokoju”.

Zachowując ciszę lub wypowiadając słowa “Pokój Pański niech zawsze będzie z Tobą” lub po prostu “Pokój z Tobą”. Na co odpowiadamy “amen”. Nie odpowiadamy “i z duchem twoim” lub “pokój nam wszystkim”.

POSTAWY

Wśród postaw liturgicznych wyróżniamy szczególnie 3: stojąca, siedząca i klęcząca.

Postawa stojąca

Jest wyrazem uszanowania.

Wszędzie na widok osoby wyżej postawionej przybiera się postawę stojącą. Podczas liturgii postawa stojąca jest zewnętrznym znakiem głębokiego uszanowania dla Boga jako najwyższego Pana. Oznacza człowieka wolnego.

Postawa stojąca oznacza też gotowość do działania w liturgii.

Ma ona wyrażać szacunek i cześć wobec Chrystusa i Jego tajemnic, ma być znakiem gotowości do wykonania zleconych nam zadań. Przyjmujemy tę postawę również wtedy, gdy wykonujemy uroczysty śpiew lub modlitwę (np. hymn, wyznanie wiary).

Wierni stoją:

- od rozpoczęcia śpiewu na wejście albo od początku wejścia kapłana do ołtarza aż do kolekty włącznie;
- podczas śpiewu Alleluja lub chwałę Tobie przed Ewangelią;
- w czasie głoszenia Ewangelii;
- podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej;
- od wezwania *Orate fratres* przed modlitwą nad darami do końca Mszy Świętej.
- od wezwania *oremus* na modlitwę po komunii
- w przypadku używania kadzidła, wierni wstają podczas okadzenia głównego celebransa

Postawa siedząca

Postawa siedząca to z jednej strony postawa ucznia, jak również nauczającego. W starożytności biskup nauczał siedząc na katedrze. Ową postawę przyjmowali również słuchający.

Siedzenie sprzyja skupieniu, słuchaniu i rozważaniu danego słowa.

Wierni siedzą:

- podczas czytań przed Ewangelią i psalmu responsoryjnego
- w czasie homilii
- przygotowania darów
- oraz kiedy zachowuje się święte milczenie po Komunii świętej

Postawa klęcząca

Oznacza uwielbienie Boga. Wyraża uniżenie człowieka względem Niego. Przejawia usposobienie modlitewne i pokutne. Ukazuje głębię modlitwy.

Wierni klęczą:

- Podczas konsekracji (Jeżeli nie stoją na przeszkodzie względy zdrowotne, ciasnota lub obecność znacznej liczby uczestników itp.). Ci, którzy nie klękają na konsekracji, niech wykonują głęboki ukłon, gdy kapłan po konsekracji przyklęka
- Po zakończeniu śpiewu *Baranku Boży*
- W uroczystość Zwiastowania Pańskiego i Narodzenia Pańskiego podczas wyznania wiary na słowa „i za sprawą Ducha Świętego (...)” do „(...) stał się człowiekiem”.

Leżenie krzyżem – Prostracja

Procesje

W grupie gestów i postaw liturgicznych wyróżnić możemy również procesje, które są znakiem pielgrzymującego Kościoła, będącego ciągle w drodze. W liturgii występują różne rodzaje procesji.

- Procesja wejścia
- Procesja z ewangeliarzem
- Procesja komunijna
- Procesja z darami
- Procesja wyjścia
- Procesje radosne (weselne, prymicyjne)
- Błagalne (w dni krzyżowe)
- Żałobne (pogrzebowe)

Od XIV wieku zaczęły pojawiać się procesje teoforyczne. Są nimi w naszych czasach: procesja Bożego Ciała, procesja rezurekcyjna oraz procesja po sumie odpustowej w parafii.

ROK LITURGICZNY

❖ ADWENT

Świętowanie tajemnic Bożego Narodzenia poprzedza okres przygotowawczy, zwany Adwentem. Obok nastroju radosnego oczekiwania na obchody przyjścia Zbawiciela, liturgia adwentowa przepełniona jest myślą o paruzji Chrystusa i sądzie ostatecznym. **Okres adwentu ma podwójny charakter. Jest okresem przygotowania do Uroczystości Narodzenia Pańskiego, przez który wspominamy pierwsze przyjście Syna Bożego do ludzi.** Równocześnie jest okresem, w którym przez wspomnienie pierwszego przyjścia Chrystusa kieruje się dusze ku oczekiwaniu Jego powtórnego przyjścia na końcu czasów.

Okres adwentu **zaczyna się od I Nieszporów niedzieli**, która przypada 30 listopada lub jest najbliższa tego dnia i **kończy się I Nieszporami Narodzenia Pańskiego**. Dwie idee adwentowe podzieliły go na dwie części. Dzień 17 grudnia stanowi granicę podziału. **Pierwsza część akcentuje oczekiwanie na drugie przyjście Chrystusa w dniu ostatecznym.** Druga natomiast jest przeznaczona na bezpośrednie **przygotowanie do Uroczystości Narodzenia Pańskiego.**

NARODZENIE PAŃSKIE I OKRES NARODZENIA PAŃSKIEGO

Uroczystość Narodzenia Pańskiego **rozpoczyna się I Nieszporami**. Zgodnie ze starą tradycją w dniu Narodzenia Pańskiego każdy kapłan może trzy razy odprawić Mszę Św.; w nocy, o świcie i w dzień. Obchody Bożego Narodzenia trwają przez całą oktawę. Pierwszy dzień oktawy obejmuje obchody liturgiczne misterium Narodzenia Pańskiego. Drugi dzień (26.12) oktawy poświęcony jest św. Szczepanowi, diakonowi i pierwszemu męczennikowi. Trzeci dzień oktawy (27.12), poświęcony jest kultowi św. Jana Apostoła i Ewangelisty. W tym dniu święci się wino i podaje wiernym do picia. Czwarty dzień oktawy (28.12), to święto Młodzianków. Młodziankowie to dzieci z Betlejem, które niewinnie oddały życie za Chrystusa. Następne dni to 29.30,31 grudnia, zgodnie z prawami oktawy, są dalszym ciągiem obchodów Bożego Narodzenia. W niedzielę w oktawie przypada święto Najświętszej Rodziny. Gdy w oktawie nie ma niedzieli, wtedy święto to obchodzi się 30 grudnia. Ostatni dzień oktawy przypada na 1 stycznia, Jest to uroczystość Bożej Rodzicielki Maryi.

OBJAWIENIE PAŃSKIE - 6 stycznia, w liturgii jest zwyczaj poświęcania wody, kredy i kadzidła.

ŚWIĘTO CHRZTU PAŃSKIEGO jest obchodzone w niedzielę przypadającą po 6 stycznia.

❖ WIELKI POST

Okres Wielkiego Postu **rozpoczyna Środa Popielcowa, a kończy Wielki Czwartek**. Jednak Msza Wieczery Pańskiej należy już do Triduum Sacrum. Przez cały ten czas nie śpiewa się radosnego Alleluja. Szósta niedziela Wielkiego Postu rozpoczyna Wielki Tydzień i ma swoją nazwę: Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej. Okres Wielkiego Postu liturgia rozpoczyna obrzędem posypania głów popiołem.

❖ TRIDUUM PASCHALNE

Jest najważniejszym obchodem liturgicznym. Słusznie podkreśla się, że Męka, Śmierć i Zmartwychwstanie Pańskie, to wewnętrzna siła wiary chrześcijańskiej, źródło zbawienia fundament wszystkich obchodów liturgicznych. Według nowego kalendarza, Triduum Paschalne **rozpoczyna się Mszą Świętą Wieczery Pańskiej, w Wigilii Paschalnej osiąga swój szczyt, a kończy się drugimi Nieszporami Niedzieli Zmartwychwstania Pańskiego**.

WIELKI CZWARTEK

Msza Wieczery Pańskiej należy do Triduum Paschalnego. Jej teksty przenoszą nas do Wieczernika, gdzie Chrystus Pan podczas Ostatniej Wieczery ustanowił Eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi Swojej oraz Sakrament Kapłaństwa. Tam również przykładem swoim zobowiązał On uczniów do świadczenia miłości bliźniego, obmywając im nogi. Podczas śpiewu *Chwała na wysokości Bogu* grają organy i dzwonią wszystkie dzwony . Potem milkną aż do Wigilii Paschalnej. Ponadto w Wielki Czwartek śpiewa się prefację o Najświętszym Sakramencie, w modlitwie eucharystycznej (kanon rzymski!) uwzględnia się wstawki tekstowe o obchodzonym misterium. Po Komunii św. , stojąc przed ołtarzem, kapłan nakłada kadzidło do

kadzielnicy klęka i okadza Najświętszy Sakrament. Następnie otrzymuje welon, bierze puszkę, okrywa ją welonem i rusza procesja do tzw. kaplicy adoracji. Następnie obnaża się ołtarz z obrusów lichtarzy oraz krzyża.

WIELKI PIĄTEK - W tym dniu Kościół powstrzymuje się od sprawowania Eucharystii.

Liturgia Męki Pańskiej ma następującą budowę:

- liturgia Słowa Bożego, kończąca się modlitwą powszechną
- uroczysta adoracja Krzyża
- Komunia św.
- procesja do Grobu Pańskiego.

Kapłan, diakon ubrani w szaty koloru czerwonego, wraz z ministrantami udają się do ołtarza i po oddaniu mu czci padają na twarz (PROSTRACJA) lub klękają. W tym czasie wszyscy zgromadzeni modlą się w ciszy. Po powstaniu z pozycji adoracyjnej celebrans odmawia modlitwę, opuszczając *Módlmy się*. Po tym następuje liturgia Słowa Bożego, w której centralne miejsce zajmuje opis Męki Pańskiej wykonany z podziałem na role. Liturgię Słowa Bożego kończy starorzymska, uroczysta Modlitwa Powszechna. Po Modlitwie Powszechnnej następuje odsłonięcie krzyża przy ołtarzu przez celebransa. Rozpoczyna się adoracja. Na Komunię św. ołtarz nakrywa się obrusem i umieszcza na nim korporał i mszał. Diakon lub kapłan przynosi Najświętszy Sakrament z miejsca przechowywania na ołtarz, w towarzystwie dwóch ceroferariuszy. Wspólna Komunia św. stanowi punkt kulminacyjny całego nabożeństwa wielkopiątkowego. Po liturgii procesjonalnie zanoszą się Najświętszy Sakrament do Grobu Pańskiego i wystawia do adoracji.

WIELKA SOBOTA - Jest dniem ciszy żałobnej. Kościół trwa przy Grobie Pańskim, rozważając Jego mękę i śmierć. Odbywa się błogosławieństwo pokarmów wielkanocnych. Przed rozpoczęciem Wigilii Paschalnej należy zakończyć adorację przy Bożym Grobie.

WIGILIA PASCHALNA - Całe nabożeństwo Wigilii Paschalnej z istoty swej jest czuwaniem nocnym.

Wigilia Paschalna nawiązuje do nocy Paschalnej, w czasie której Izraelici zostali wybawieni z niewoli egipskiej. Szczególnie zaś nawiązuje do nocy Zmartwychwstania Chrystusa.

Porządek Wigilii Paschalnej jest następujący:

- liturgia światła,
 - poświęcenie ognia,
 - przygotowanie paschału,
 - procesja do kościoła,
 - orędzie wielkanocne (*Exultet*)
- liturgia Słowa Bożego,

- siedem czytań ze Starego Testamentu,
- dwa czytani z Nowego Testamentu (Epistoła i Ewangelia)
- homilia
- liturgia chrzcielna,
 - litanie do Wszystkich Świętych
 - poświęcenie wody chrzcielnej,
 - chrzest - gdy są kandydaci, zwłaszcza dorośli,
 - odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych.
- liturgia eucharystyczna,
- procesja rezurekcyjna

Opis poszczególnych części liturgii Wigilii Paschalnej

Liturgia Światła

Rozpalony i poświęcony ogień symbolizuje światłość której udziela nam Bóg przez Syna. Światło ma budzić tęsknotę za światłem wiekuistym w niebie. Paschał jest symbolem Zmartwychwstałego Pana. Wryty na nim krzyż oznacza Jego zbawczą śmierć na krzyżu. Pięć otworów z tkwiącymi w nich czerwonymi ziarnami, to symbole Jego ran, które zachował w swym Zmartwychwstałym ciele. Wryty rok bieżący i litery greckie alfa i omega oznaczają, że do Chrystusa należą czasy i wieczność. On jest początkiem i celem wszystkiego. Orędzie wielkanocne sięga starożytności chrześcijańskiej i jest odbiciem ówczesnego obrzędu światła. Orędzie to wielbi Chrystusa przynoszącego zbawienie.

Liturgia Słowa Bożego

Trzeba pamiętać że czytania biblijne wraz z psalmami i kantykami są podstawą całego nabożeństwa Wigilii Paschalnej. Nigdy nie wolno opuszczać czytania o wyjściu Izraelitów z Egiptu i jego przejściu przez Morze Czerwone (Wj14).Czytanie to bowiem zawiera typologię paschy chrześcijańskiej, obchodzonej uroczystie w Wigilię Paschalną. Wszystkie czytania biblijne stanowią Liturgię Słowa Bożego Mszy Wigilii Paschalnej.

Liturgia chrzcielna

Kapłan po liturgii Słowa Bożego, podchodzi wraz z asystą do chrzcielnicy, gdy znajduje się ona w zasięgu wzroku zebranych wiernych. Następnie wypowiada słowa wprowadzenia, po czym kantorzy rozpoczynają litanie do Wszystkich Świętych. Litanie ta unaocznia prawdę, że przez chrzest człowiek zostaje włączony we wspólnotę z Wszystkimi Świętymi. Modlitwa na poświęcenie wody chrzcielnej ma formę prefacji. Pod koniec tej modlitwy, celebrans zanurza paschał w święconej wodzie i prosi Boga, aby przez Swojego Syna zesłał na tę wodę moc Ducha Świętego. Podczas wyjmowania paschału z wody recytuje się lub śpiewa

aklamację: "Chwała Ojcu... ". Po poświęceniu wody następuje chrzest. Po poświęceniu wody odnawia się przyrzeczenia chrzcielne, podczas których wierni trzymają zapalone świece. Po tym kapłan kropi obecnych wodą święconą, a następnie odmawia modlitwę powszechną.

Liturgia eucharystyczna

Liturgia eucharystyczna ma swój zwykły przebieg jak w każdej Mszy Świętej.

Procesja rezurekcyjna

Powinna odbywać po obrzędach Wigilii Paschalnej lub też w Niedzielę Zmartwychwstania rano przed pierwszą Mszą św. Procesja ma przypominać nam zapowiedz i gwarancję naszego zmartwychwstania oraz udziału w triumfie Zmartwychwstania Pana.

OKRES WIELKANOCNY

Jest to okres **od Wielkanocy do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego**. Niedziele tego okresu są uroczystościami Paschy. Zgodnie z przekazem Dziejów Apostolskich, uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego przypada 40 dnia po niedzieli Zmartwychwstania. Uroczystość Zesłania Ducha Świętego jest uroczystym obchodem wydarzenia zbawczego, które wg Dz 2,1 zbiegło się z żydowskim obchodem Zielonych Świąt. Dla chrześcijan Zielone Świąta stały się uroczystością ludu Nowego Przymierza, dla którego Zesłanie Ducha Św. jest ostatnią Niedzielą Wielkanocy i zakończeniem okresu wielkanocnego.

OKRES ZWYKŁY

Oprócz wyżej opisanych okresów, pozostałe 33 lub 34 tygodnie tworzą okres zwykły w ciągu roku. Składa się on z 2 części:

- pierwsza zaczyna się od chrztu Pańskiego i trwa do Środy popielcowej
- druga zaczyna się po Niedzieli Zesłania Ducha św. i trwa do I Niedzieli Adwentu

LITURGIA PONTYFIKALNA – INSYGNIA

MITRA:

1. Od zasypania kadzidła przed procesją wejścia -> do dojścia do ołtarza;
2. Po kolekcie -> do błogosławieństwa diakona przed Ewangelią;
3. Po błogosławieństwie Ewangeliarzem -> do zajęcia miejsca po homilii;
4. Po modlitwie po Komunii.

PASTORAŁ:

1. Po zasypaniu kadzidła przed procesją wejścia -> do dojścia do ołtarza;
2. Po wykonaniu potrójnego znaku krzyża przed Ewangelią -> do zakończenia Ewangelii;
3. Po błogosławieństwie Ewangeliarzem -> do zakończenia homilii;
4. Przed udzieleniem błogosławieństwa na koniec Mszy.